

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת וירא

א. כלי יקר .

פרק יח' פסוק א':

[פ'ק יח']

[א] וַיִּרְא אֱלֹהֵי ה' בְּאֲלֵנֵי מְמַרָּא. לא נאמר וַיִּרְא ה' אֶל אַבְרָהָם, לפי ששמו ועצמותו היו שני הפכים, כי שמו "אַבְרָהָם" על שם "אַב הַמּוֹן גּוֹיִם", מורה על השררה וההתנשאות. ועצמותו היה ענו מכל, כי כן מורה מה שאמר "וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר" (להלן פסוק כז). וכדי שלא יאמרו שהקב"ה נגלה ביותר על הגדולים מצד גדלתם, על כן לא אמר "וַיִּרְא ה' אֶל אַבְרָהָם", להורות שלא מצד היותו אב המון גוים נראה אליו ה'. כי אם מצד מהות עצמותו, כי היה ענו ושפל בדרך, וכמו שאמרו רז"ל: אין הקב"ה כשרה שכינתו כי אם על חכם גבור עשיר וענו (שבת צב.), לכה נאמר: "וַיִּרְא אֱלֹהֵי", בשביל עצמותו המורה על הענוה, ולא בעבור שמו המורה על ההפך.

דבר אחר בהפך זה, כי מתחלה נגלה ה' אליו מצד היותו אברהם, אב לארם, מצד שהכניסם תחת כנפי השכינה ודומה פאלו ילדם, ומצד שהיה אב לכלם נגלה אליו ה', אבל מצד עצמותו לא היה ראוי עדין לראות פני השכינה, לפי שהיה ערל ובעל מום. ועכשו שנמול, נראה אליו ה' אפלו מצד עצמותו. ולהורות על זה שמראה זו היתה בעבור המילה, נראה אליו "באלני ממרא", כי לדעת רש"י הוא שנתן לו עצה על המילה. ונראה שלמד זה ממה שנאמר "באלני" לשון רבים, וכי היה בפעם ההוא בתרבה אלוני? היה לו לומר 'באלון ממרא', כי אף על פי

שאלונים הרבה היו לממרא, והיו אהלי אברהם מתפשטים בכלם, מכל מקום היה די כשיתפשט זהר זיו שכינתו יתברך באותו אלון שהיה אברהם בעצמו שוכן בו. אלא ודאי לפי שהיה לממרא איזו זכות וחלק במצות המילה, על כן נראה ה' בכל אלוניו. ומטעם זה נאמר גם כן: "וַיִּרְא אֱלֹהֵי", כדי שלא תאמר שקא כל ילידי ביתו של אברהם היו באותן אלונים וכלם נמולו על כן זרח אור ה' על כלם, ולא בעבור ממרא, תלמוד לומר: "וַיִּרְא אֱלֹהֵי ה'". למעט כל ילידי ביתו ומקנת כספו, ואם כן ודאי זכותו של ממרא גרמה כאמור.

ויתכן לומר, "באלני" אינו לשון מישור, אלא מקום שהיה בו אילנות של ממרא, ויזכיר על זה מה שנאמר "והשענו תחת העץ", כי היו שם אילנות הרבה. ודרשו רז"ל: מנין למילה שהיא באותו מקום? נאמר ערלה באילנות, ונאמר ערלה כאן, מה להלן מקום שיעשר פרות. אף המילה במקום שעושה פרות (שבה קח). וכן מצינו במדרש, שהיה אברהם מספק מהיכן ימול, אם מן הפה או מן האוזן או מן הלב וכו' (בראשית רבה מוה), על כן נגלה אור ה' על כל האילנות. כמראה מקום לומר: הסתכל באילנות אלו ותלמוד מהם, כי עקר זריחת כבוד ה' על מקום שעושה פרות, ומזה למוד הקש שתחזה אלוה מפשרה, מצד מקום הדומה לאילנות. ומכל מקום קשה, למה הזכיר הכתוב שהיו אילנות של ממרא? ועוד, איך עשה אברהם קרם שזרחה עליו כבוד ה'? אלא ודאי שממרא נתן לו עצה מסברא, שהמילה במקום שעושה פרות, והספים ה' על ידו, שנראה אליו כבוד ה' באלני ממרא, וכזה מישב הכל כי פרוש יקר הוא.

ד. הכתב והקבלה.

פרק כ' פסוק יג':

(יג) התעו אותי.

החלילים טענית חזי הם גרמו לי לעזוב את חרץ מולדתי ולהיות תועה זלחץ אחרת וליסע ממקום לתקום למרסם צעולם צטול האמונה הכוזבת. כ"ה לפי נגינת הטעם שהמסיק חלהים ממלת אותי שהוא צרניע, והטעם מחזר חלהים למה שאחריו. ולפי"ז אינו טס קדש. וכן ליצ"ע הוא טס חול,

אלות

1. מה הקושי האפשרי עליו מונה ברשננו את דבריו?
2. מה זרמו האלילים ואיך זה מתיישב עם המקובל אברהם הכיר את פוראו?
3. למה זה חשוב כל כך?

* * *

ה. אור החיים.

פרק כא' פסוקים ג', יא', יד':

ג) בְּנֵי הַנּוֹלָד לֹו אֲשֶׁר וָגו'. פרוש להיות שיש לו בן אחר שהוא ישמעאל לזה אמר הנוולד לו להבר הנאות לו להקראות עליו לתכלית תאנתו מה שלא אמר הכתוב בן בלדת ישמעאל. ואמר אשר ילדה לו שרה רמו למה שהיו מתפללין תמיד אברהם היה אומר כל הנרע שלי יהיה מצדקת זו ושרה גם היא וגו', כנגד תפלתה אמר ילדה לו, וכנגד תפלתו אמר שרה:

עוֹד יִרְצֶה לָתֶת טַעַם לְקַרְיַאת שְׁמוֹ יִצְחָק לְצַד שְׁיִלְדָה הַזֶּהֲנָה לְזָקֵן, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (פסוק ו') יִצְחָק עָשָׂה לִי וָגו'.

יא) עַל אֹדֶת בְּנֵו. פרוש לכל יצא לתרבות רעה וישתקע באמונות רעות בצאתו מבית אביו וסוף כל סוף בנו הוא:

עוֹד יִרְצֶה עַל אֹדֶת בְּנֵו אֲשֶׁר יִחַסֶּה אוֹתוֹ שְׂרָה לְהִגַּר בְּאוֹמְרָה הָאֵמָה וְאֵת בְּנָה וָגו' בֵּן הָאֵמָה, וְכֵן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַצְדִּיק דְּבָרֵי שְׂרָה וְאָמַר לוֹ כֹּל אֲשֶׁר וָגו' שָׁמַע בְּקִלְיָה וְאֵל תְּחַשֵּׁב אוֹתוֹ בְּנֶךְ וְהוּא אוֹמְרוֹ עַל הַנַּעַר וָגו' עָקַר לוֹ שֵׁם בְּנֵו וְאָמַר לוֹ כִּי בִי־צָחַק יִקְרָא לְךָ וָגו' וְכֵן זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ יִקְרָא, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְגַם אֵת בֵּן הָאֵמָה וָגוֹמַר. וְתִמְצָא שְׁחֹזַר אֲבָרְהָם וְהוֹדָה לְדְבָרֶיהָ דְּכִתִּיב וַיִּשְׁכַּם אֲבָרְהָם וָגו' וְאֵת הַיֶּלֶד וָגו' וְלֹא אָמַר וְאֵת בְּנֵו כִּי הָעִיד הַכְּתוּב עַל אֲבָרְהָם:

יד) עַל שְׂכָמָה וְאֵת הַיֶּלֶד. פרוש גם אותו שם על שְׂכָמָה לְהִיּוֹת שְׂלֹא הִנֵּה רוֹצֵה לְצִאת מִבֵּית אָבִיו לְזֶה עָקְדוֹ כִּי־לֹד וְשָׁמוֹ עַל שְׂכָמָה וְגִרְשָׁה:

אלות

1. מה קשה לו בסטוק ט' ומה תשובתו?
2. תשובה זו הוא מסביר את כל יחסי האלף אברהם, שרה והאר, מהי דעתו?
3. מה מקומו של ישמעאל בכל זה?
4. כמה קיבל אברהם את דעת שרה כאן?
5. למה אברהם נאלץ לישב עם את ישמעאל על כתפי האר?

* * *